

Olaf Globočnik: Svatba

Zapiski

Msgr. Ivan Trinko — osemdesetletnik.

Tam na južnem pobočju Matajurja leži prijazna beneška vas Tercimonte, kjer se je v preprosti kmečki hiši rodil 25. januarja 1863 Ivan Trinko, danes nestor naših pesnikov, pripovednikov, znanstvenikov, glasbenikov in slikarjev.

Nadarjenega dečka so poslali v šole, da bi pel kdaj novo mašo. Najprej je hodil v šolo v Cividalu, nakar je bil sprejet v nadškofijsko gimnazijo v Udinah ter po končanih gimnazijskih študijah stopil v ondotno bogoslovje. Preden je bil posvečen, je še leta 1886. odslužil vojake, nakar je še istega leta 20. junija pel novo mašo v domačem kraju.

Trinko ni ostal na deželi. Poznali so njegove sposobnosti in zato so ga kmalu po novi maši poklicali za prefekta v nadškofijsko semenišče, iz katerega je sam izšel. V istem zavodu je postal čez tri leta profesor latinščine in italijanščine na gimnaziji, leta 1894. pa profesor modroslovja na liceju in še v bogoslovju, kjer nemara uči še danes.

Kdaj je začel Trinko pesniti in pisati?

Sam pripoveduje, »kako je obstal, ko je dobil slučajno v roke prvo slovensko tiskano delo in s tem izvedel, da imajo tudi Slovenci knjige kakor drugi izobraženi narodi«. To odkritje ga je tako prevzelo, da se je vrgel z vsem navdušenjem na študij materejnega jezika. »Še dobro pomnim,« pravi, »kaj sem moral prestati v šestem razredu, preden sem se naučil brez učitelja, brez slovnice in brez slovarja malce slovenščine, in sicer skrivaj ponoči.«

Ko je tako obvladal književni jezik, se je lotil pisanja. Leta 1883. se je prvič oglasil v tedanjem ljubljanskem »Ljudskem glasu« s sestavkom o svojih rojakih, nato pa je 1884. priobčil v »Ljubljanskem zvonu« folkloristično narodno blago iz svoje ožje domovine — »Vedomec« in »Divje žene ali krivopete« —, naslednje leto pa je začel priobčevati v isti reviji »Pesmi beneškega Slovenca« pod pravim imenom, v poznejših letih pa pod psevdonimom Zamejski ali pa pod šifro I. T. ali D. I. T. V letih, ko je urejeval S. Gregorčič pesniški del, se je oglašal tudi v »Slovanu«, ki sta ga izdajala Hribar in Tavčar. Tudi v »Domu in svetu« se je oglašal v njegovem prvem deceniju s pesmijo, po-

zneje pa z obširnimi opisi svoje ožje domovine. Zadnji njegov prispevek v »Domu in svetu« smo še brali l. 1941., ko nas je seznanil s svojim ožjim slavnim rojakom Jakobom Štelinom.

Na vzpodbudo S. Gregorčiča je l. 1897. zbral svoje pesmi, ki so izšle pri Gabrščku v njegovi »Slovanski knjižnici« pod naslovom: Poezije. Zložil Zamejski. Ni tu mesto, da bi podrobno ocenjeval njegove pesmi, ugotoviti pa moram, da so kljub vplivu Prešernovemu, Jenkovemu in Gregorčičevemu vendarle pristne, res njegove. Da so zorele pod italijanskim nebom, se jim tudi pozna, saj ne more zatajiti, da se je vzoroval tudi ob Leopardiju. Glede motivnosti in podajanja je Trinko sam označil svojo pot v pismu 12. decembra 1882: »Dobro bi storili Slovenci, ako bi čitali italijanske klasike. Po mojem mnenju opevajo Italijani bolj pesniške, bolj vzvišene predmete kot Slovenci. Jaz pogrešam v slovenskih pesmih ono vzvišenost, katero toliko slavijo Italijani.«

S »Poezijami« je Trinko zaključil svojo pesniško pot. Nemara je to storil, ker ga je tedanja kritika sprejela hladno. A. Medved je njegovo pesem odklonil v »Domu in svetu«, T. Doksov - Jesenko pa v »Ljubljanskem Zvonu«. Pozneje je sem in tja zložil le še kako prigodnico. Zato pa je posvetil svoje pero ožji domovini, o kateri je pisal v DiS 1898 in 1907, MK 1905. V LZ se je s toplo besedo 1890 spomnil svojega prvega učitelja pesništva P. Podreke, ki je prejšnje leto umrl. Prav tako se je spomnil tega pevca ob stoletnici njegovega rojstva v »Mladiki« 1922, naslednje leto pa je spet pisal o svoji ožji domovini v Jadranski almanah.

»Staro, toda še vedno živo in občutljivo srce« je Trinka, kot pravi, l. 1929. zopet vrnilo leposlovju. V GMD so izšli njegovi »Naši paglavci. Črtice in slike iz beneško-slovenskega pogorja«. V pristrčnem predgovoru se pisatelj opravičuje, da se zopet oglašaja, a s svojimi zgodbami, ki so čudovito lepi spomini na njegovo mladost in folkloristično tako zanimivi, je gotovo razveselil vse, ki so knjigo brali. Nekaj podobnih črtic je izšlo isto leto tudi v »Družini«.

Trinko je tudi izvrsten prevajalec. Italijane je seznanil s Prešernom, Stritarjem (Gospod Mirodolski — Il Signor di Valpacifico), z Gregorčičem in s Tavčarjem, a prevedel jim je tudi nekaj Tolstoja, Turgenjeva, Gogolja (Taras Buljba), Puškina in Nekrasova, iz poljščine pa A. Chlumckega in Sienkiewicza.

Slika Trinkovega dela bi ne bila popolna, ako ne bi omenil, da se je uveljavil tudi v raznih panogah znanstva. Katalog udinske občinske knjižnice ima zabeleženih pod Trinkovim imenom kakih dvajset razprav iz vseh mogočih področij, tako o ljudskih pripovedkah, o izvoru Slovencev na Furlanskem, o rezijanščini, o starih cerkvenih napevih med Slovenci v Italiji, a naravi teles, o furlanskem modroslovcu De Giorgiju, o J. Tomadiniju in cerkveni glasbi in še nekaj drugih. Eno zadnjih Trinkovih večjih filozofskih del je razprava »Največji problem sodobnega modroslovja«, ki jo je bral leta 1926. v udinski Akademiji, katere član je in mu je leta 1940. izdala tudi njegovo obširno in temeljito knjigo »Storia politica, letteraria ed artistica della Jugoslavia« (Idea — Istituto delle Edizioni Accademiche, Udine). Iz šolske prakse je nastala njegova slovenska slovnica za Italijane — Grammatica della lingua Slovena ad uso delle scuole, ki je izšla leta 1930. Podrobnosti o Trinkovih delih, pisanih v italijanščini, nam je podal Slavko Slavec v KGM 1933, kjer navaja svoje podatke po knjigi Fr. Fatorella »Storia della letteratura italiana e della cultura nel Friuli«, Udine 1929.

Med naštetimi razpravami vidimo, da Trinka zanima tudi glasba. Nič čudnega, saj je priznan skladatelj. Poleg raznih maš, ki se pojo v njegovi ožji domovini, je priobčil v našem »Cerkvenem glasbeniku« motet »O sacrum convivium«, v zbirki »Slava presveti Evharistiji« pa mešani zbor »Molim te ponižno«, mnogo njegovih skladb pa še čaka objave.

Znano je tudi, da je Trinko spreten slikar in risar, ki je svoja dela včasih pokazal svetu na razstavah v Udinah.

Poleg svojega šolskega in literarnega dela pa je Trinko še skrbel za svoje rojake v udinskem provincial-

nem zboru, kjer je zastopal interese svojih volivcev. Tudi kot tak je bil povsod priljubljen in upoštevan.

Tako vidimo, da je bilo življenje msgra Ivana Trinka res deloven dan, ki zasluži globoko hvaležnost in priznanje. Ko mu iz srca čestitamo, prosimo Boga, da bi mu še dolgo svetila lepa večerna zarja in da bi beseda njegove modrosti kazala še dolgo, dolgo nam vsem pravo pot!

Dr. Joža Lovrenčič.

Sardenkov psevdonim.

Pokojni kanonik dr. Alojzij Merhar je znan v slovenskem pesništvu samo kot pesnik — Silvin Sardenko. Kako je nastal ta psevdonim, je povedal pesnik sam Izidorju Cankarju za »Obiske«, ki jih je priobčeval v »Domu in svetu« 1. 1911. in izdal pozneje knjižno kot eno prvih knjig v Novi založbi. Tu pravi Sardenko na str. 134: »Po Kettejevi smrti sem stopil v krog pisateljev »Doma in sveta«, ko sem poslal tri pesmi kot zadnji pozdrav umrlemu pesniku (t. j. Dragotinu Ketteju). Rajni dr. Lampe je sprejel ta Pozdrav v svoj list in me povabil, naj se kmalu spet oglašim. Tri drobne pesmi † Ketteju v spomin so imele prvokrat podpisane moj psevdonim — Silvin Sardenko. To ime je nastalo popolnoma slučajno. Tisti dan sem čital maloruske pesmi. Iz njih sem vzel priimek Sardenko. Za ime, sem si rekel, pa postavim ime dotičnega svetnika, ki ga Cerkev danes praznuje. Pogledam v koledar — bil je — Silvin. Podpisal sem pesmi in jih odposlal.«

Tako v »Obiskih«.

Podobno se je izrazil tudi v članku »Ob Kettejevi zadnji postaji« v ostalini, ki jo je vestno pregledal, sortiral in mi literarni del dal blagohotno na razpolago č. g. prelat kanonik J. Volc, za kar se mu na tem mestu najlepše zahvaljujem. Tu piše Sardenko skoraj z istimi besedami: »Drugi dan po smrti Kettejevi se je zjasnilo. V duhu sem gledal Ketteja v lepši zarji. V okno semeniške sobe so dehteli kostanjevi brsti, ki so obetali bujno cvetje. Naslonil sem se na svoj pisalnik in sem se zamislil ter zapisal tri pesmi v

Kettejev spomin. To so bile prve tri pesmi, ki so v »Domu in svetu« nosile moj psevdonim: Silvin Sardenko.«

Tako je dovolj jasno izpričan postanek in pomen Sardenkovega psevdonima. Datumi bi torej bili: Dragotin Kette je umrl 26. aprila 1899. leta v Ljubljani, kjer ga je pred smrtjo obiskal Sardenko in mu tudi preskrbel zadnjo duhovno tolažbo, ki mu jo je prinesel župnik Malenšek. (Obiski, str. 134.) Sardenko je bil tedaj že bogoslovec ter je torej stanoval v sedanjem semenišču. Kot »Sigma« je pisal prej že v »Ljubljanskem Zvonu« (glej DS 1942, št. 7-10), v DS pa je vstopil resnično s tremi pesmimi v spomin Dragotinu Ketteju pod naslovom Pozdrav umrlemu pesniku, podpisane s psevdonimom Silvin Sardenko (DS 1899, str. 346). Tako je stopil s temi pesmimi prvič v DS in se prvič podpisal s psevdonimom. Ta sešitek Doma in sveta je bil enajsti (tedaj je izhajal dvakrat na mesec!), torej junijska številka leta 1899. Do tu se vse ujema. Kaj pa ime samo?

Sardenko. V času, ko je Merhar izbiral svoj psevdonim, je med adepti naše Moderne vladalo veliko zanimanje za slovanstvo, za rusovstvo in ukrajinstvo še posebej. Tako je bil Kette — Mihael Mihajlov, Župančič — Smiljan Smiljanič, Murn — Aleksandrov, prof. Prijatelj — Semen Semenovič itd. Katoliški krog okrog Kreka pa je še posebej gojil »ukrajinstvo«, »zaporoštvo«, saj so imeli svojo prijateljsko družino »Sič«, kjer so si dajali člani ukrajinska imena: tako je bil Krek — hetman Ostap, Abram — Bajda Kazak, Breclj — Bogdan Kazak itd. Tako Moderna z Župančičem kakor Merhar sta bila zelo blizu temu krogu, kjer je vladalo zanimanje tudi za Tarasa Ševčenka, kar se vidi tudi v tedanjem pesništvu, ki je jemal motive iz slovanske kakor tudi slovanske narodne pesmi ter zavestno navezoval na ukrajinstvo še celo pozneje v takih primerih, kakor na pr. Župančič v naslovu »Duma« in podobno. Da je Merhar bral ukrajinsko, to je »malorusko pesem«, kakor pravi v Obiskih, je jasno, katero pa, ne bo mogoče doznati. Morda je bila to prav Ševčentov motto v Kobzarja, ki ga je dal